

Repertoarna samostojnost in odvisnost slovenskega gledališča v Trstu (1902–1920)

Gradivo o razvoju Dramatičnega društva in poznejšega Slovenskega gledališča v Trstu, dotlej skrbno hranjeno, je šlo po zlu hkrati z vsem ostalim ob požigu Narodnega doma poleti 1920. Kar se nam je ohranilo, so le drobni, pa zato toliko bolj dragoceni fragmenti: lepa, četudi skromna zbirka fotografij, med katerimi pa pogrešamo (prav to velja tudi za ljubljanske zbirke) kakršnih koli živih odrskih posnetkov; blagajniška knjiga, ki je bila ob požaru k sreči zunaj gledališke hiše in iz katere je mogoče vsaj za nekaj sezon ugoviti ne le finančno poslovanje ustanove, temveč se da vsaj posredno preveriti tudi nekatera personalna in tudi repertoarna vprašanja; poleg te knjige, ki jo hrani sedanji tržaški arhivar, igralec Rado Nakrst, je rešil pred nekaj leti za Slovenski gledališki muzej njegov takratni ravnatelj Janko Traven zbirko letakov, ki je doslej največja evidentirana serija, pa čeprav je še tako skromna, saj predstavlja teh trideset listov komaj desetino pred prvo vojno natisnjenih tržaških gledaliških programov.

Razen tega gradiva imamo na voljo še nekaj sestavkov, ki osvetljujejo nastanek in rast slovenskega igralstva v tržaškem mestu in so bili natisnjeni večidel v tržaških in ljubljanskih gledaliških listih zadnjih dveh desetletij. Repertoarnih vprašanj se dotikajo avtorji teh člankov in spominskih zapisov (Marij Sila, Janko Traven, Milan Skrbinšek, Rado Nakrst, Adrijan Rustja) le posredno oziroma vzporedno s celotnim razvojem tržaškega gledališča, ni pa mogoče ob njih ugotoviti niti bibliografskega zaporedja, posebej še, ker se podatki v omenjenih sestavkih ne ujemajo docela. Tako bi ostal današnji raziskovalec, ki bi hotel določneje odgovoriti na vprašanje, kaj je dal Trst od ustanovitve Dramatičnega društva in poklicnega gledališča pa do dne, ko je to gledališče izgubilo svoj dom, samostojnega v repertoarnem pogledu — skorajda praznih rok, ko bi ne bil ohranjen še tretji vir, tržaški dnevnik Edinost. Lahko rečemo, da je tako skrben registrator dogodkov, kakršen je bil ta časnik, za gledališkega raziskovalca celo zanesljivejši vir od samih letakov, saj se pogosto primeri, da je letak že natisnjen in se tudi ohrani v arhivih, predstava sama pa je bila iz kakršnih koli razlogov odložena. Edinost pa ni samo najjavljala vseh premier, jih pogosto že vnaprej komentirala, dan kasneje ocenjevala in sploh vse leto spremljala gledališko delo, temveč je vsaj s stavkom ali dvema vpisala v svojo kroniko sleherno ponovitev. Tako je mogoče na primer v ponedeljski številki vselej preveriti, ali so v soboto in nedeljo res igrali »Othella« in »Legionarje«, ali pa je bil zaradi odpovedane gostoljubnosti

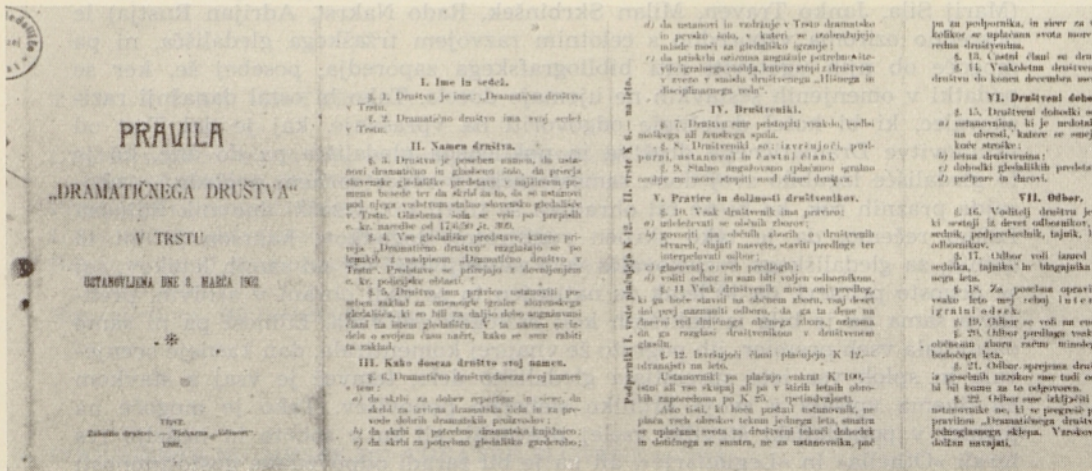
ali bolezni spet na sporedu samo popoldanski »Mlinar«, večerna predstava pa je bila zadnji hip odpovedana.

Tako zbrano gradivo nam omogoča ne samo zanesljivo določitev zaporedja vseh slovenskih predstav, ki so jih videli Tržačani med leti 1902 in 1920, temveč tudi odgovor na bolj vablivo vprašanje: koliko so bili tisti, ki so usmerjali pota slovenskega odra v Trstu, to se pravi od leta 1907 drugega poklicnega gledališča na Slovenskem, glede programa odvisni od ljubljanske hiše, koliko pa so vendarle mogli uveljavljati težnjo po samostojni izbiri besedil, posebej še domačih.

1

Četudi moremo govoriti o takih, samostojnih prvinah v tržaškem repertoarju šele po letu 1907, ko je postalo gledališče poklicno, je treba vendarle omeniti nekaj značilnosti tudi iz prejšnjih obdobij, saj niso korenine kolikor toliko kontinuiranega gledališkega dela v Trstu skoraj nič manj globoke kakor v Ljubljani.

Tako kakor v Ljubljani so dali tudi v Trstu pobudo za začetek slovenskega igranja ali vsaj za priprave na opo dejavnost revolucionarni dogodki 1848. leta. Ze tisto leto je bilo ustanovljeno Slavjansko društvo, ki mu je bil prvi starosta sam Koseski, vsaj 2. junija 1850 pa je imelo to društvo — po mnogih prejšnjih prireditvah — tudi že prvo resnično gledališko predstavo, za katero je izpričan datum: Štěpánkova igra »Tat v mlinu« ali »Slovenec in Nemeček«, uprizorjeno pod vodstvom Feliksa Globočnika. Bila je to tista malo zahtevna, pa vzpodbudna in dolga leta priljubljena češka igrlica, prikrojena za domače razmere, pri kateri od jeseni 1848. leta v Ljubljani »o poli sedmih že skorej ni bilo več moč v gledišče priti« in »več gospá si je v silnim drenji obleko stergalo in zlatnino s sebe zgubilo, predin so mogle na svoj sedež priti«, kakor so takrat zanosno poročale Bleiweisove Novice. In nič manj ponosen ni bil zdaj dopisnik tržaškega Jadranskega Slavjana, četudi nam žal ni ohranil podatkov o obisku: »Jas rad obstojim, kar sem si tada v spominj zapisal: da me še ni nobena kazališčina igra tako veselila, kakor naš Tat v mlinu.«

Gotovo, gledališka dejavnost v Trstu neposredno po marčnih dogodkih 1843 je bila tako kakor v prestolnici tudi v tem mestu le iskra pod pepelom, prebujena le za kratke mesece. Vendar, kakor hitro je po zlomu Bachovega absolutizma znova zavel svež veter in so se pokazale možnosti za obuditev vsaj najbolj skromnih oblik kulturne dejavnosti, so bili Tržačani prvi na nogah: 29. januarja 1861 je bila ustanovljena tam prva slovenska čitalnica, prej kakor v Mariboru in še celo prej kakor v Ljubljani! Prve čitalniške prireditve sicer tudi v Trstu še niso bile prave gledališke predstave, pripravljale pa so pogoje za bodoče gledališko delo, privabljale množice obiskovalcev in našle pot že tudi na velike tržaške odre, celo v gledališče Fenice.

Kronika te velike gledališke hiše, kakršne ne takrat ne kdaj pozneje ni premogla Ljubljana, govori o slovenskih nastopih že od leta 1880 naprej, v februarju 1889 pa so se zbrali Tržačani k predstavi, znameniti za naše takratne gledališke razmere: s sodelovanjem domačih diletantov so uprizorili ljubljanski igralci pod Borštnikovim vodstvom popularnega »Revčka Andrejčka«, že prej pa so vsepovsod v Trstu in v okolici mesta uprizarjali igre, odbrane iz ljubljanskih sporedov: »Županovo Micko« in »Rokovnjače«, »Lumpacija Vagabunda« in žalostno igro o mlinarju in njegovi hčeri, Borštnikovega »Starega Ilijo« in Tylovo »Požigalčevo hčer«, pa burke, kakršne so bile »Bob iz Kranja«, »Eno uro doktor« ali »Čevljar baron«.

V takem znamenju je teklo prizadevno delo tržaških amaterjev, zavzetih za prebujanje domorodnih čustev in vnetih za odrske nastope brez preobčutnih umetniških stremiljev, vse do zatona devetnajstega veka.

2

Vsa ta leta pa so pogrešala predvsem dveh stvari: trdnjše organizacijske enote, ki naj bi pripravljala pot do poklicnega gledališkega dela, nič manj pa lastnega, resničnemu gledališkemu delu namenjenega posloplja, saj je bilo vse do tedanje delo vezano na predmestne odre in na milost tujih lastnikov velikih tržaških dvoran. Iz teh potreb je zrasla pobuda za ustanovitev Dramatičnega

23. Odloži vselej papirje, ki niso za tebe, in jih daj drugim. Če ti jih ne dajo, jih ne jemlj.

24. V odložitvi svojih papirjev izbira in izbira, kaj ti je blago in kaj ti je škoda.

25. Odloži vse, kar ti je blago, da odložiš, kar ti je škoda.

26. Društveno gledatišče, ki ni za tebe, ni tvoje.

A. Predsednik.

27. Predsednik sklicuje občno zbor in vodi ga, kadar je potrebno, ali se mu, ali ne, ali se mu, ali ne, ali se mu, ali ne.

28. Predsednik, kot predsednik, je odgovoren za vse, kar se dogaja v društvu, in za to, da se vse, kar se dogaja, dogaja v skladu s statutom.

29. Predsednik, kot predsednik, je odgovoren za vse, kar se dogaja v društvu, in za to, da se vse, kar se dogaja, dogaja v skladu s statutom.

B. Tajnik.

30. Tajnik vodi vse, kar se dogaja v društvu, in za to, da se vse, kar se dogaja, dogaja v skladu s statutom.

31. Tajnik, kot tajnik, je odgovoren za vse, kar se dogaja v društvu, in za to, da se vse, kar se dogaja, dogaja v skladu s statutom.

32. Pod tajnikom, ki ni odgovoren, ni odgovoren, ni odgovoren, ni odgovoren.

C. Blagajnik.

33. Blagajnik vodi vse, kar se dogaja v društvu, in za to, da se vse, kar se dogaja, dogaja v skladu s statutom.

34. Vse, kar se dogaja v društvu, je odgovorno, ni odgovorno, ni odgovorno.

35. Blagajnik, kot blagajnik, je odgovoren za vse, kar se dogaja v društvu, in za to, da se vse, kar se dogaja, dogaja v skladu s statutom.

36. Intenzivna, ni intenzivna, ni intenzivna, ni intenzivna.

37. Intenzivna, ni intenzivna, ni intenzivna, ni intenzivna.

D. Izvršni odbor.

38. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

39. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

40. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

41. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

42. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

43. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

44. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

45. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

46. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

47. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

48. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

49. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

50. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

51. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

52. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

53. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

54. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

55. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

56. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

57. Izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor, ni izvršni odbor.

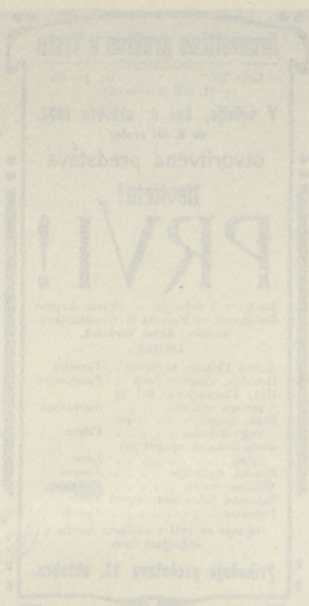
društva, ki je zaživelo v letu 1902, in za zidavo slovenskega Narodnega doma v središču mesta, ki je sprejelo prve obiskovalce v prvih dneh leta 1905.

Borba za gledališke hiše, ki jih sicer tržaškemu mestu ni manjkalo, je bila že takrat kar se da trda in pogosto spominja na naših dvajset let po tej vojni, ko je bil slovenski teater v Trstu spet brez strehe. Prva predstava novega Dramatičnega društva je bila še v gledališču Armonia (27. aprila 1902), že malo zatem pa so mu odrekli pravico tako do tega odra kakor do drugih v središču mesta, kjer so svoj čas že bile slovenske predstave. Tako so eno izmed predstav naši igralci že nekajkrat odložili — igrali naj bi jo v gledališču Armonia — dokler »po dolgih pogajanjih, po mnogih obljubah od strani uprave gledališča je vendar došel odboru točen odgovor; namreč ta, da uprava sploh nobenemu Slovincu ne da več gledališča ne za predstave, ne za koncerte, ne za plese.« Ko se je malo kasneje odboru Dramatičnega društva vendar posrečilo, da je pridobil spet po mnogih letih gledališče Fenice, se je živo pokazalo, kako trdna je pravica Slovencev do lastne hiše v središču mesta. »Pred leti so se obhajala lepa slavja v tem gledališču,« tako je pisala Edinost pred premiero. In zdaj? Zadnjega maja 1903 so tržaški in ljubljanski igralci skupaj uprizorili v tej prostorni dvorani »Desetega brata«. Osem igralcev je prišlo iz Ljubljane, med njimi Danilo in Danilova, Nučič in Rasberger, dober del vlog pa so zasedli Tržačani s Prunkom, Štularjem in Žužkom, ki je takrat, malo pred svojo smrtjo, igral Krjavlja. Poseben čar pa ni dajalo predstavi samo izjemno sožitje obeh slovenskih ansamblov, temveč še posebej »uprav nabito« gledališče, saj je bilo prodanih nič manj kakor 1900 vstopnic in je bilo v hiši toliko ljudi kakor ne prej ne pozneje v nobenem slovenskem teatru, saj je bil tak dogodek v sami Ljubljani — neponovljiv. Pisali so tudi o umetniškem uspehu, ki sta ga dosegla oba ansambla; četudi sta imela komaj dve skupni vaji, je predstava vendar »napravila celoten harmoničen utis«. Predvsem pa so se Tržačani do-dobra zavedali, kaj pomeni ta dogodek tudi sicer in Edinost je njihovo razpoloženje takole opisala: »Obila udeležba pa naj bo jasen dokaz našemu narodnemu nasprotniku, da smo tu v Trstu mi Slovenci zelo važen faktor, s katerim morajo Lahii vedno in povsod računati.«

Tako je pomenila ustanovitev Dramatičnega društva — tako kakor že več desetletij prej v Ljubljani — odločen premik v organizacijskem pogledu. Pomen novega društva je rasel iz dne do dne, saj se je vse bolj približevala preselitev v novi ponosni dom sredi Trsta, ta dom pa naj bi dal hkrati ugodnejše pogoje za ustanovitev resničnega poklicnega slovenskega gledališča, katerega zakoniti predhodnik je mlado društvo bilo.

Žal pa, veliko manj kakor v organizacijskem pogledu je bil zaznaven ta premik v repertoarnem. Prva predstava Dramatičnega društva — v gledališču Armonia — je bila že zdavnaj preigrana burka »Čevljar baron«; še pred omenjeno skupno predstavo tržaških in ljubljanskih igralcev so nastopili — po mnogih letih — v gledališču Fenice z burko »Pojdimo na Dunaj«; najavljene drame Viktorja Cara Emina »Zimsko sonce« niso uprizorili, pač pa so z »Mlinarjem« celo začeli sezono 1902/03 in hkrati odpirali novi Narodni dom pri Sv. Ivanu; tako je bil Finžgarjev »Divji lovec«, uprizorjen nekaj mesecev po ljubljanskem krstu, edina igra v sporedu tistega časa, ki je tržaški obiskovalci niso poznali že iz časov pred ustanovitvijo Dramatičnega društva. Zanimivo je, da so delovale hkrati še nekatere druge amaterske skupine, ki so bile pri izbiri včasih celo bolj domiselne: dramski odsek pevskega društva Adria je dal prav

Režiser in dramatik Jaka Stoka

tisti čas, ko je novo društvo začinjalo svoje delo z novo inscenacijo »Čevljarja barona« — Vošnjakovo dramo »Lepa Vida«, to »lepo narodno žaloigro«, kakor so pisali o njej.

Samostojnih prvin v tem, sicer kratkem obdobju od prve predstave Dramatičnega društva pa do začetka dela v novem Narodnem domu (od 27. aprila 1902 pa do 8. januarja 1905) še ni bilo prav nobenih.

3

Ob preselitvi v Narodni dom se je ponovilo to, o čemer smo govorili ob ustanovitvi Dramatičnega društva in o čemer moremo govoriti ob mnogih prelomnicah tudi v razvoju osrednjega slovenskega gledališča v Ljubljani: mejniki, tako pomembni v organizacijskem pogledu, so komajda mejniki, kar zadeva repertoarne tokove. Niti pri sami otvoritvi niso poskrbeli za uprizoritev dela, ki bi bilo vsaj za tržaške Slovence novost, temveč so se zadovoljili z že tudi v tem mestu preigranimi »Rokovnjači«. Zanimivo je, da so bila poročila sicer kritična do uprizoritve, o kateri je bilo vljudno zapisano, da še ni bila umetniška, repertoar pa ni nikogar motil, še več, imeli so ga za »brez dvoma jako umestno izber«. Vendar, posamezna dela v obeh sezonah, preden je bilo ustanovljeno poklicno gledališče, so bila le tako nesrečno izbrana, da niti pri še tako prizanesljivih poročevalcih niso mogla najti milosti. Tako je bilo zapisano ob igri

„Dramatično društvo“ v Trstu.

Dr. pr. 1.

V nedeljo, 27. aprila 1902.

se uprizori

v gledališču „ARMONIA“

ČEVLJAR-BARON

Kalijeva igra v 3 dejanjih s petjem in godbo.
poslovenil JAKOB ALEŠOVEC.

Režiser gosp. Alojs Grebena.

Začetek točno ob 8. uri zvečer.

CENE Ustopnina v prtiličju 40 kr., sedeži I.—V vrste 60 kr., VI.—VII. 40 kr., VIII.—XI. 30 kr. Lože v prtiličju gl. 3, lože v I. redu gl. 2,50, v II. redu gl. 1,50, v III. redu gl. 1

Ustopnina na galertjo svč. 20

Lože in sedeži dobivajo se v kavarni Commercio in na večer predstave pri blagajni.

Dramatično društvo v Trstu

Leto VI. Dr. pr. 48.
(1. AB-predstava).

V nedeljo, dne 6. oktobra 1907.
ob 8. uri zvečer

otvoritvena predstava

Noviteta!

PRVI!

Burka v 3 dejanjih. — Spisal Avgust Neidhardt. — Prevela M. Govekarjeva.
Režiser: Antan Verovšek.

OSEBE:

Anton Platnar, tovarnar	Verovšek
Rozalija, njegova žena	Paceljsova
Eva, Platnarjeva hči iz	
prvega zakona	Garbasova
Fran, Rozalijina sestra iz pr-	
vega zakona	Viktor
Josip Rotman, njegov pri-	
jatelj	Lesič
Rozka, slukčinja	Janova
William Smith	~~Verovšek~~
Salomon Schwimer, agent	~~Vikič~~
Detekтив	Opacic

Dejanje se vsi v velikem mestu v sedanjem času.

Prihodnja predstava 13. oktobra.

»Na Osojah«, da je to »pravi tip igrokaza petdesetih let« ali ob »Čarovnici pri jezeru«, prav tako preživeli igri, »s kakimi neokusnimi motivi dela ta Nissl!«

Če bolj podrobno pregledujemo ta nebogljeni spored, najdemo sicer res tudi nekaj naslovov, ki jih v ljubljanskih sporedih do tistega časa ni, vendar bi komaj mogli soditi, da to kaj prispeva k osvetlitvi vprašanja, ki naj bi ga na teh straneh raziskali. Prvič je zaradi neohranjenih besedil in spričo dejstva, da so bila taka anonimna dela (»Zgrešeno nadstropje«, »Šest tednov po poroki«) igrana pogosto s spremenjenimi naslovi, skorajda nemogoče ugotoviti, ali se niso že prej dajala za drugim imenom; drugič pa gre nedvomno za dramsko konfekcijo, s kakršno bi se Trst ne mogel ponašati, tudi če bi ji zares prvi odprli vrata na slovenski oder.

Spremljevalci tržaškega gledališkega življenja so bili v zadregi. Čutili so, da s tem programom, kolikor je bil sploh program in ne le slučajen splet iger, ki so bile ravno pri roki, nekaj ni v redu; hkrati pa so imeli za svojo dolžnost, da početje Dramatičnega društva glede na »razmere« kolikor se le da zagovarjajo in budijo upe na boljše čase, ki bodo dali tudi pogoje za srečanje z višjo umetnostjo. Tako je bilo zapisano ob burki »Martin Smola« ali »Kinematograf« spoznanje, ki naj bi bilo veljavno za vse delo tržaškega gledališča tistih let: »Naše gledališče, ki bije tako težek boj za svoj obstanek, potrebuje takih iger — — — Svojo ‚višjo‘ nalogo mora odlagati za poznejše, boljše čase.« Taka potuha, ki jo je dajala kritika gledališkemu vodstvu, se je kasneje maščevala: pokazalo se je, da so ljudje res vse bolj zahajali k takim predstavam (in še bolj kasneje k operetnim), »višja« dela, ko so prišla na spored, pa so se igrala pred praznimi dvoranami.

In še nekaj je bilo posebno nevarno. Tako kakor je živelo v Ljubljani nemško gledališče, ki je bilo v nekaterih obdobjih vse prej kakor zgolj provin-

Igralka in pevka Janova

cionalno, tako so pogosto obiskovale Trst ugledne italijanske gledališke skupine s kaj izbranim sporedom, ki so ga izvajali nekateri takrat najbolj znameniti dramski igralci.

Ob vsem tem je postalo bolj razgledanim glavam v vodstvu Dramatičnega društva jasno, da po tej poti ne morejo naprej, posebej še ne zdaj, ko so se odprli z dograditvijo Narodnega doma toliko ugodni pogoji, da se na »razmere« ni bilo mogoče več v toliki meri izgovarjati. Ob občnem zboru, ki je bil 1. junija 1907, je bilo zelo jasno povedano, da je »diletantski oder z nekaterimi sporadičnimi predstavami danes za tržaške Slovence spričo njih silnega narodnega in političnega napredka popolnoma nezadosten in — samo še kompromitujoč«. Tako spoznanje je nujno terjalo sklep, ki ga je sprejel ta občni zbor in ki je imel kar najbolj ugoden odmev, »ustanoviti tu v Trstu redno slovensko gledališče na umetniški podlagi«.

4

Ustanovili so Slovensko gledališče, povabili so Antona Verovška, da je prevzel umetniško vodstvo in 6. oktobra je bila prva predstava:

»Pred predstavo nudila je okolica Narodnega doma pogled, ki ga človek uživa le ob redkih slavnostnih slučajih. Pri blagajnah pa se je tlačila množica, ki se je trgala za vstopnice. In kako vrvenje po vestibolu! V sami dvorani in na galeriji vse natlačeno polno, glava ob glavi. Število poslušalcev okolo —

tisočine. Ljudje vseh slojev od dekle do elegantne gospe, od delavca do bogatina!«

Tako je tržaška Edinost opisala preddiverje novega gledališča in slavnostno vzdušje v njem. Kaj pa so videli obiskovalci, ko so posedli sedeže v parterju in na galerijah? Že res, da je bilo težko ustreči okusu tako raznorodne publike, kakor jo je opisal tržaški časnik, vendar je ne glede na to težko zatajiti razočaranje, ko danes ugotavljamo, s čim so začenjali delo drugega poklicnega gledališča na Slovenskem: z Neidhardtovo burko »Prvi«, res v Trstu še neuprizorjeno, v Ljubljani pa komaj leto dni prej, vendar je to komaj opravičilo. Drobna repertoarna zanimivost v začetku te prve sezone je bila gotovo v tem, da so se zavestno odrekli vsakoletni genljivki »Mlinar in njegova hči«, četudi se je ta že leto kasneje spet pojavila in tudi obdržala, vendar le še kot popoldanska predstava. Zanimivost zaradi tega, ker je s tem tržaškemu gledališču že v letu 1907 uspelo, da je odstavilo to »nadušljivo tragedijo«, kakor so pisali o njej — v Ljubljani pa je tvegala poseg šele 1918. leta Hinko Nučič in uspel prav tako komaj za eno sezono. Med tistimi predstavami, ki vsaj posredno odgovarjajo na naše vprašanje, bi bilo vredno omeniti »Egoizem« Zofke Kvedrove, uprizorjen v Ljubljani leto dni prej, obnovitev »Desetega brata«, ob kateri so pisali o »nesrečni Govekarjevi dramtizaciji« in pa Turgenjeva »Tuji kruh«, ki je prišel spet na spored leto dni za Ljubljano. Tej poslednji uprizoritvi je dajala — vsaj za bolj zahtevni del publike — poseben čar okoliščina, da je malo prej v Trstu nastopil kot Kuzofkin takrat znameniti italijanski igralec Zacconi, vendar je slovenska kritika ob primerjavi obeh predstav sodila, da so igrali »laški igralci v umetniškem pogledu pač dovršeno, da pa ruskega značaja te drame niso pogodili«, kajti »v to je vsekakor treba slovanskega ensembela«.

»Uročenih je bilo tudi nekaj izvirnih slovenskih iger, katerih pa iz raznih vzrokov ni bilo mogoče spraviti na oder,« tako so povedali na občnem zboru, pač pa sta bili že v tej prvi sezoni poklicnega gledališča uprizorjeni dve dramski deli, ki kažeta pot k samostojnejšemu sporedu. Prva je bila hrvatskega dramatika G. Prejaca »zares originalna igra, ki z zdravim humorjem karikira malo življenje na kmetih«, tridejanka »Kdo je mrtev«, uprizorjena v začetku sezone, na pomlad pa se je odločilo tržaško gledališče za enodejanko »Medved« A. P. Čehova. Bolj naključje kakor smotrna repertoarna politika je hotela, da je tako veliki ruski pisatelj prvič v slovenskem jeziku spregovoril v Trstu, saj so igrali prvega Čehova v Ljubljani (»Striček Vanja«) skoraj dve leti kasneje. Nič manj zanimiva pa ni usoda »Medveda« na slovenskih odrih po tem tržaškem krstu: če ne štejemo uprizoritve, ki jo je pripravil Milan Skrbinšek z Zofijo Borštnikovo 12. maja 1917, med prvo vojno, v času, ko je bilo gledališče zaprto, in pa že pripravljene predstave skupine Muratova, ki so jo v sezoni 1920/21 malo pred premiero odpovedali, so igrali »Medveda« za Tržačani šele Mari-borčani jeseni 1919 kot tretjo premiero novega gledališča v Bratinovi režiji, Ljubljana pa je poslušala to igro šele v izvedbi partizanskega SNG junija 1945; to se pravi, v oficialnem repertoarju ljubljanske Drame to delo pravzaprav do danes še ni bilo igrano.

Torej vendarle, kljub veliki odvisnosti od Ljubljane, že v prvi sezoni poklicnega gledališča dve znanilki samostojneje uravnane poti pri izbiri sporeda. Pa tudi sicer je pomenila ta sezona prelom in upravičeno je bilo zapisano ob sklepu, da so bile v repertoarju »visoka tragika, salonska komika in ljudska igra«, četudi je slednja še prevladovala in četudi ob pojmu »visoka tragika«

Dramatično društvo v Trstu

LETO V.

PREP. 45.

V nedeljo, dne 28. aprila 1907.

vprizori se

v gledališčni dvorani „Mar. Doma“

v Trstu

Noviteta!

Noviteta!

- REVČEK - ANDREJČEK

Narodna igra s petjem v 5 dejanjih, spisal: Karol Morre.

Gostuje gospod ANTON VEROVŠEK režiser
deželnega gledališča v Ljubljani.

OSEBE:

GOSPOD ZVITOROG, bogat zasebnik	g. Grebenc
GOSPOD PLANINEC, njegov prijatelj	g. Potokar
JOŽE JERLEN, posestnik in župan v Bohinju	g. Pohar
ANA	gca. Puceljnova
FRANICA njegovi hčeri	gca. Grmekova
JERICA	gca. Janova
ŠPELA dekli	gca. Pečnikova
NEŽA, stara nabožica	gca. Kolb
PAVEL, nje sin, veliki hlapec	g. Novak
ANŽE hlapca	g. Cotič
SIMON	g. Urbanc
NOSAN, občinski berič	g. Bukovnik
GREŠNIK, posestnik in Jeklenov sosed	g. Stoka
LOVRO DOMEN, gostilničar v Sent Janžu	g. Podkrajšek
IVANKA, natakarcica pri Dömnu	gca. Katalanova
REVČEK ANDREJČEK	g. Verovšek
ZMIKAVT MATIJA občinski	g. Silla
JOJMEŃE JANEŽ siromaki	g. Sluga
STRELA lovca	g. Gombac
POK	g. Pogačnik

Hlapec in dekle pri Jeklenovih. Lovel in kmetje.
Vrši se v Bohinju.

Pri predstavi sodeluje popoln orkester c. kr. pešpolka št. 97.
pod dirigiranjem kapelnika g. H. O. Vogric.

Blagajna se odpre ob 7. uri.

Začetek točno ob 8. uri zveč.

CENE: Lože K. 6 — in vstopnina K — 60 za osebo.
Vstop v prtiličje 1 K. Sedeži z vstopnino vred od I.
do VIII. vrste 2 K 20 stot., od IX. do XV. K 1 80 z
vstopnino vred. — Vstop na galerijo 60 stot.,
sedeži na galeriji z vstopnino vred 2 K. — Dijaki
in vojaki do narednika plačajo polovico vstopnine.

Dame se prosí da pridejo brez klobuka.

Sedeži se prodajajo v soboto od 2 do 4 pop., v nedeljo
od 9 do 12 predp. in zvečer pri blagajni.

Gostovanje Antona Verovška

Zgoraj: Tržaško gostovanje v Gorici leta 1910
Spodaj: Tržaško gostovanje v Gorici leta 1911

ne smemo misliti na kakršen koli poskus uprizoritve klasične drame na tržaškem odru. Pač pa sta oživljala to sezono vsaj še dva dogodka, pripravljena ob robu rednega dela: gostovanje Ignacija Borštnika, ki je ob tej priložnosti slavil v Trstu petindvajsetletnico igralskega dela, in pa obisk hrvatskih igralcev: prej kakor katero koli Shakespeareovo delo v slovenskem jeziku so tržaški obiskovalci to pot spremljali njegovega »Hamleta« z Andrijo Fijanom v naslovni vlogi.

5

V naslednjih dveh sezonah, 1908—10, sta vodila Slovensko gledališče v Trstu Anton Verovšek in Avgusta Danilova, spočetka skupaj, pozneje Danilova sama. Razumljivo je, da je bila odvisnost od Ljubljane še vedno očitna, saj je bilo za to vzrokov veliko več kakor pa možnosti za samostojnejše usmerjanje dela. Eden od teh vzrokov, ki se nam zdi z današnjega zornega kota komaj razumljiv, je bilo vprašanje prevodov. Če se je drugo slovensko poklicno gledališče, to se pravi tržaško, kdaj odločilo in dalo kaj prevesti za svoje potrebe, je bil to dogodek, o katerem so široko pisali, v veliki večini primerov pa je ravno dejstvo, da je bilo delo že prevedeno, usodno vplivalo na odločitve, ali naj se uprizoni tudi v Trstu ali ne. Kljub vsemu temu pa je bil spored v tem drugem in tretjem letu poklicnega gledališča ne le veliko tehtnejši, temveč, kot kažejo posamezni primeri, tudi veliko samostojnejši kakor kdaj koli prej.

Tako je prišel med domačimi deli poleg neizogibnih »Rokovnjačev«, »Legionarjev«, »Desetega brata«, »Martina Krpana« in podobnega »narodnega blaga« vendarle na spored tudi prvi Cankar — in hkrati edini v vsem tem obdobju pred prvo vojno — »Kralj na Betajnovi« z Verovškom v naslovni vlogi. Bila je to prav gotovo davna Verovškova želja: pri ljubljanski krstni predstavi je sodeloval v vlogi župnika, domala vse ostale vloge pa so bile v rokah čeških igralcev; zdaj se mu je ponudila vabljava priložnost, da ob svoji interpretaciji Kantorja posreduje Cankarjevo delo prvič slovenskemu gledališkemu občinstvu v Trstu.

Ob premieri, ki je bila 18. oktobra 1908, so pisali o »cvetu domače umetnosti«, ki »dokazuje, da si je vodstvo svestno svoje visoke kulturne naloge«, o »pièce de force za naš gledališki ensemble in tudi za naš publikum«, o uspehu »pri razmeroma jako polni hiši« (Edinost), pa tudi o tem, da so bili »poslušalci večinoma socialni demokrati« (Rdeči prapor).

»Kralj na Betajnovi« je ostal res edino Cankarjevo delo, uprizorjeno ta čas v Trstu, vendar je vredno v zvezi s tem in še posebej v zvezi s kasnejšo krstno predstavo »Hlapcev« v tem mestu spomniti na pobudo, naj bi se »Hlapci« tam dajali že dobro leto po »Kralju«. Ko se je namreč vprašanje uprizoritve na ljubljanskem odru konec leta 1909 do kraja zapletlo in je bilo sleherno upanje izgubljeno, je nameraval Cankar, kakor je znano, brati to svojo dramo na javnem večeru najprej v Ljubljani in zatem še v Trstu. Bil je že določen dan in kraj: 8. januar 1910, Delavski dom. Cankarjevo ponudbo so v Trstu z veseljem sprejeli, Ivan Regent pa je dal ob tej priložnosti celo pobudo, naj bi se pisatelj dogovoril raje z Dramatičnim društvom v Trstu, ki naj bi v Ljubljani prepovedano delo postavilo na oder s sodelovanjem ljubljanskih igralcev. Žal se je kasneje vsa stvar tako daleč zapletla, da ni prišlo ne do predstave niti do branja, stvar se je odložila za celo desetletje, — še vedno pa je bil Trst, kakor vemo, prvi, ki je dal »Hlapcem« spregovoriti z gledališkega odra (1919).

Slovensko gledališče v Trstu.

LETO IX.

SEZONA 1911/12

Dr. št. 216

OTVORITVENA PREDSTAVA.

V abonementu prva predstava.

V nedeljo, dne 1. oktobra t. l.

== ob 8. uri zvečer ==

Smrt majke Jugovičev

Dramska pesem v treh spetih Ivo Vojnoviča, prevod Jos. Westra.

Režiser LEON DRAGUTINOVIČ.

Pretiljuje in koral kompoziral MIRKO POLJČ.

O S E B E:

Majka Jugovičev . . . Dragutinovičeva	Carica Milica . . . . . Panyeva
Prva snuba . . . . . Bernetičeva	Starica . . . . . Zelenikova
Druga . . . . . Lepša	Kosovska devojca . . . . . Janova
Tretja . . . . . Gregoričeva	Damjan Jugovič . . . . . Ljubič
Četrta . . . . . Kovačičeva	Slepce goslar . . . . . Dragutinovič
Peta . . . . . Zelenikova	Starica vnošid . . . . . *
Šesta . . . . . Kočevarjeva	Pa-tir . . . . . Gregoričeva ml.
Sedma . . . . . Vilkova	Prvi glasnik . . . . . Pany
Osma . . . . . Hučeva	Drugi . . . . . Bratic
Deveta (Angelija) Mekindova	Olas tucik, vjetnika . . . . . *

Dvanajstern dece Jugovičev. Turški vojaki, vjetniki, starci, žena, deca, svečeniki, vladike, patrijarhi, ljudstvo. - Glasovi zvonid-kresnic, glasovi nočnega vetra. — Prva dva speta so vsrta na straznici Jug Bogdanova kule, tretji na Kosovski polju okolu Vidovega dne leta 1389.

Med II. in III. spetovi igra godba Jenkovo overture KOSOVO.

Sodeluje vojaška godba c. in kr. pešpolka št. 97.

Cene	LOŽE, prve stali . . . . . K 8 —	SEDEŽI z vstopni vred v pettiljeju:
	druge . . . . . 6 —	od I—IV. vrste . . . . . K 2 30
Vstopnina v lože	— 70 —	V—VIII. 1 80
Stojišča v pettiljeju	1 —	IX—XV. 1 40
Dujaska in vojaške vstopnice		Sedeži na galeriji 1 00
(za pettiljeje) in otroci	— 40 —	Stojišča na galeriji . . . . . 70 —

Dame naj blagovlje priti brez Mlobuka.

Prihodnja predstava bo v nedeljo dne 8. oktobra.

Slovensko gledališče v Trstu.

LETO VII.

SEZONA 1909-10

Dr. št. 111

V nedeljo 16. januarja 1910 ob 7½ zvečer

NOVOST! Izvirne novitete trž. pisatelja! PRVIKRAT!

Po petnajstih letih

Silica in sedajnja v vseh dejanjih. — Spisal TUGOMIR.

O S E B E:

Marta Slensček, narodna učiteljica	Madlenka	Jančičev
Evelina	Mekindova	Danilova
Eliza	Graščič	Kovačičeva
Ana	str. Janez	Ponikvarjeva
Antonija	prevec, st. Jozef	Pavličeva
Paula	prevec, st. Jozef	Zelenikova
Svetko Modan, zaselni uradnik		Putrato
Dr. Hilari Felberer, profesor		Grigica Lesič
Dr. Demofel Kopla, sekundarij		Bratino
Ivan, strežnik v bolnici		Poljar
Imre, prev. st. Jozef		Vavpotič

— sedajnja. — Vsi so v nekem provincialnem mestu.

V TEMI

Silica in sedajnja v vseh dejanjih. — Spisal TUGOMIR.

O S E B E:

Čvetko Zehar, visji finančni kontrolor	Stoka
Teodora, njegova žena	Danilova
Milka, njegova hči iz prvega zakona	Mekindova
Olgja, njegova hči iz drugega zakona	Zelenikova
Pavel Zehar, profesor	Rajnc
Ergon baron Urtek, konceptni praktikant	Putrato
Julij Weiss, zaselnik	Bratino
Leo, Milkin sinček	
Fedor pl. Losenstein, finančni svetnik in odobni praviateljnik	Zvezdan
Ivan Tomšič, prevajal	Vavpotič
Agata, njegova žena	Mullejčeva
Michael Mihlik, obrtnik	Poljar
Paula, njegova žena	Zorana
Ernest Pomtar, adjunkt	Skalour
Franc Sursnik, pekarstveni komisar	Boloslavski
Klas, njegova žena	Ponikvarjeva
Marta, njena hči	Pavličeva
Silvij Berlek, finančni konceptist	Grigica Lesič
Gojspa Rihardova, vdova	Grmekova
Teodica, služkinja pri Zakharjevi	Bernetičeva

— sedajnja. — Vsi so v nekem velikem trgarskem mestu.

SAMARITANCI

Tablica v 1 dejanju. — Spisal TUGOMIR.

O S E B E:

Ludvik Meisner, občinski komik	Hajnov
Neda, njegova žena	Danilova
Vanda, njuna hči	Zelenikova
Dr. Ignacij Pajz, zdravnik	Grigica Lesič
Dr. Adalbert Zlatnik, občinski funk in sanitarni svetnik	Stoka
Roza, služkinja	Bernetičeva

— sedajnja. — Vsi so v nekem provinčnem mestu.

Režijo vseh treh iger vodi g. Derf'ova. Svira orkester Fonda.

Poglobil pa se je v teh dveh sezonah tudi tuji spored. Klasične drame res nista tvegala ne Verovšek ne Danilova, uprizarjala pa sta prve tehtnejše moderne drame, zlasti slovanske in nordijske (Tolstoj, Šubert, Strindberg, Ibsen). Med temi so bile nekatere na sporedu takoj po ljubljanski premieri, včasih komaj dva ali tri tedne (Šubertova »Žetev«, Strindbergov »Oče«), spet druge pa so znatno presegle ljubljanski uspeh. To velja zlasti za Ibsenovo »Noro« (12. decembra 1909), ki je prišla na spored res veliko kasneje v Trstu kakor v Ljubljani (1892), zato pa je bila deležna veliko večje naklonjenosti občinstva. Medtem ko je bila v Ljubljani po premieri na čitalniškem odru — kljub uspeli kreaciji Zofije Boršnikove — prva in edina ponovitev šele jeseni v novem Deželnem gledališču, je bila v Trstu še isti mesec ponovitev »na vsestransko zahtevo«, z velikim uspehom pa so gostovali s to predstavo (naslovno vlogo je igrala A. Danilova) tudi v Gorici in celo v Pazinu — z uspehom, ki ga je priznaval tudi italijanski tisk.

Dragocenejša od te pa je ugotovitev, da sta prinesli novi sezoni tudi že veliko več samostojnih prvin. Poleg nekaterih, večidel anonimnih iger, pri katerih spet ni do kraja ugotovljeno, če ni bilo spremenjeno le ime (»Bogata jedinka«, »Tretje zvonjenje« itd.) so bile na sporedu še štiri igre, ki jih Ljubljana ni videla, dve slovanski in dve slovenski, napisani v samem tržaškem mestu.

Še pred Šubertovo »Žetvijo« je bila v prevodu intendanta Merharja uprizorjena na tržaškem odru (31. januarja 1909) njegova »Drama štirih revnih sten«, ki ne prej ne kasneje ni prišla na ljubljanski spored. Tržačani so se svoje prednosti zavedali in vse napovedi so ponosno zatrjevale, da bo z avtorjevim dovoljenjem prvič v slovenskem jeziku uprizorjena »znamenita socialno-narodna igra s snovjo iz rudarskega življenja«. Bila je res tako »polna življenja, polna realne aktualnosti«, da je cenzura več mest omilila s krepkimi črtami. Vendar — uspeh je bil popoln in Tržačani so bili ponosni na to igro, ki je občinstvo navduševala in ganila, kakor je poročal zvesti kronist Edinosti. Drug, nič manj pomemben dogodek pa je bilo srečanje z »enim najboljših del hrvatske dramske literature«, z Vojnovičevim »Ekvinokcijem«. To pot kajpada ni šlo za predstavo, ki bi je Ljubljana nikoli ne videla, vendar so Tržačani za celo sezono prehiteli Ljubljano (6. marca 1910 — 19. novembra 1910). V režiji Avguste Danilove, ki je igrala hkrati glavno vlogo, je dosegla predstava lep uspeh, ob katerem je bil zapisan en sam pomislek: ali kaže uprizarjati na tržaškem odru umotvore, ki stavljajo tako velike tehnične zahteve?

Zanimivost svoje vrste pa sta bili krstni predstavi obeh dramskih besedil tržaških pisateljev. Prvi primer sicer ni bil znamenit dogodek: uprizorili so »operetno burko« popularnega dolgoletnega režiserja in igralca v Trstu, Jaka Štoke. Tudi kot pisatelj manj zahtevnih odrskih besedil je bil znan Štoka gledališkim obiskovalcem že iz sezon pred ustanovitvijo Dramatičnega društva in nemara je bil že v tem vzrok, da so njegovo delo zdaj, postavljeno na »poklicni oder«, precej brezobzirno odklonili. Njegova »Moč uniforme«, tako so pisali, je le za kak manjši oder in za nerazvajeno občinstvo brez vsakih pretenzij, resne kritike pa ne vzdrži.

Pomembnejše je bilo srečanje z drugim domačim dramatikom, z znanim tržaškim političnim delavcem dr. Josipom Mandičem. Več dni zapored je Edinost skrivnostno naznanjala, da bo gledališče svoje obiskovalce v nedeljo presenetilo s tremi izvirnimi dramskimi deli »nekega odličnega Tržačana, ki se skriva pod psevdonimom Tugomir«. Snov: socialno življenje. Režiser: Avgusta Danilova.

Slovensko gledališče v Trstu

(Narodni dom).

Repertoar za sezono 1911-12.

Iz slovanskih slovstev:

Kristan: **Ljubislava Samosvoj**
Meško: **Na smrt obsojeni**
Nudič: **Svet**
Roraner: **Nevestinica**
Vojnovič: **Smrt majke Jugovičev**
Birinski: **Koloh**
Gogol: **Zenitovanje**
Gorki: **Na domu**
Leoid Andrejev: **Ignis sanat Anthema**
Tolstoj: **Ann Karenina**
Živ mrtvec
Przybyševski: **Blato ruho**
Sienkiewicz: **Quo vadis?**
Brata Mrtyk: **Mariša**
I. Čapek: **Begov samokres**
I. Štolla: **Morska deklica**
Vehlicky: **Med na Karlštajnu**

Iz tujih slovstev:

Th. Brandon: **Charlojeva totka**

Shakespeare: **Hamlet**
" **Romeo in Julija**
Oskar Wilde: **Saloma**
Ibsen: **Strahovi**
" **Če se mrtvi vzdime ...**
Viktor Hugo: **Angelo**
" **Lukrecija Borgija**
Bisson: **Kontrolor spalnih vsov**
Bisson: **Madame Bonvard**
Jul. Verne: **Čarjev kurir**
" **Fotovanje okoli sveta**
Flers in Gailvet: **Ljubesen bdi**
Flers in Gailvet: **Gospica Josetto**
Sardou: **Fedora**
" **Teška**
Schweiger: **Red iz pravnosti**
Bon: **Sherlok Holmes**
Lother: **Minister na dopustu**
Schiller: **Marija Stuart**
Schöcher: **Vera in dom**
Engel-Horst: **Žonina namestnica**

Sophus Michaëlis: **Evolucija naša svačka**
Havel: **Šesti skrb**
Suderman: **Čust**
" **Konec Sodoma**
D'Annunzio: **Ciccoada**
Bracco: **Ingrajbenca**
Langyel: **Tajfun**
Molnar: **Vrag**

Otroske igre:

Gerner: **Emgulácion**
" **Trunkčica**
" **Popelka**
Pohl: **Šešam gavranov**

Operete:

Jarno: **Logarjeva Krista**
Parma: **Caroline Amalenská**
Audran: **Punčka**
Fall: **Ločena žena**
" **Delaraka princesa**
Kalmann: **Jesenski manevri**
Zeller: **Tičar**
Costa: **Histoir d'un Pierrot**

Režiser gosp. Leon Dragutinovič.

Abbonement za poljubne prostore sprejema „Dramatično društvo“ v Trstu.

CENE: LOŽE, prve štiri K 8, druge K 6. Vstopnina v lože K — 50. Stojšča v prtilju K 1-20. Dijake in vojaške vstopnice (za prtilju) in otroci K — 50. Sežeki z vstopnino v prvi in prtilju: od I—IV, vrste K 2-50, od V—VIII, vrste K 2, od IX—XV, vrste K 1-60. Sežeki na galeriji K 2. Stojšča na galeriji K — 50.

*Robert Primožič kot Zrinjski 1911. leta
v Trstu*

*Režiser Leon Dragutinović
(ljubljska fotografija)*

Naslovi teh treh dramskih del: »Po petnajstih letih«; »V temi«; »Samaritanci«. Premiera: 16. januarja 1910. Naj bo kakorkoli — besedila niso ohranjena in se moramo lastni sodbi odreči — bilo je nekaj nenavadnega za Trst, že ne glede na to da je šlo za »prvinke domačega tržaškega pisatelja«, kaj šele tako: ena od njih se je dogajala v operacijski sobi, druga je bila »tragedija neozdravljivo bolnega«, vse tri pa so, četudi neodvisne druga od druge, tvorile »glede naturalističnega obdelovanja iste in socialne tendence harmonično celoto« in zapisana je bila sodba, da »razkrivajo gotovo modernega, po rešitvi življenjskih problemov nemirno stikajočega duha.« Skratka: bil je ne le zanimiv, temveč tudi časten večer za tržaško gledališče in še na občnem zboru so ponovno govorili o tem, da so te tri igre zaradi svoje globoke vsebine splošno ugajale.

Za nas pa je posebno dragoceno spoznanje: ob teh in prej omenjenih predstavah je bila izpričana trdna volja po uveljavljanju samostojne poti pri izbiranju dramskih del, namenjenih tržaškemu odru.

Ta težnja pa je dobila še izrazitejši pečat v naslednjih štirih sezonah (1910—14), ko je prevzel umetniško vodstvo tržaškega gledališča dotedanji ljubljanski igralec in režiser Leon Dragutinović. V njegovem času se je vse delo

Zofka Stularjeva v »Jesenskih manevrih«
1912. leta

Leon Dragutinović v »Jesenskih
manevrih« 1912. leta v Trstu

nenavadno razmahnilo, tako organizacijsko kakor repertoarno. Število predstav je nenehno raslo, ob njih pa so se mogli tržaški obiskovalci kaj hitro seznaniti s tistimi gledališkimi deli, ki so jim bila prej na voljo le ob gostovanjih italijanskih umetnikov: Dragutinović je že v prvi sezoni odprl vrata klasični drami, ustregel je davni želji po opereti in malo kasneje pripravil z dirigentom Mirkom Poličem tudi prve operne predstave.

Prva sezona pod novim vodstvom se je začela z Gogoljevimi »Revizorjem«, kmalu za tem je dal Dragutinović uprizoriti prvega Schillerja (»Kovarnstvo in ljubezen«), ob koncu leta pa že tudi prvega Shakespeara (»Beneški trgovec«). Gotovo, vzporedno s tem je tekla tradicija nezahtevnih burk in ganljivk à la »Mlinar in njegova hči« — ta igra, ki jo je sicer že Verovšek poskušal odstaviti, se je spet vračala sleherno jesen kljub ironičnim glasovom časopisnih poročevalcev, da je le še »tragična za tiste, ki jo še hočejo gledati, komedija pa za tiste, ko jo morajo igrati.«

Gotovo, uvajanje operete je slabilo kvaliteto vsega gledališkega dela, vendar bi se ji v duhu tistega časa praktičen gledališki ravnatelj komaj mogel odreči. Ze več let prej, še preden je bilo gledališče poklicno, je kritik Edinosti takole vzpodbujal domače amaterje, ko je pisal o igralki Štularjevi: »Porabljam to priliko, da opozorim naše Dramatično društvo na to lahkono, veselolično muzo gledališke umetnosti. Ali niso pri nas v Trstu najboljša tla za opereto? Gotovo! Ves naš temperament in ves tukajšnji milieu kar kliče po opereti...«

Res, bila so kar se da ugodna tla, tako ugodna, da ljudi ni bilo treba posebej prevzgjajati, pa so ob predstavah te »lahkonoge muze« brž zasedli

*Režiser Leon
Dragutinovič
in kapelnik Mirko
Polič
Karikatura
Rendiča ml. ali
Viktorja Gerbiča
(Trst, okoli 1911)*

hišo do zadnjega koticčka, ob resnejših režiserjevih prizadevanjih pa je zevala praznina. V poročilih tistih let beremo ob primeru resnega repertoarja (Brieux, »Rdeči talar«) res še besede o mirni vtopljenosti občinstva, tako da kritiku »še nikoli ni bilo tako jasno, kak napredek se je vršil v poslednjih letih v umetniški izobrazbi široke mase našega gledališkega občinstva«, pa tudi »Beneškega trgovca« je imela kritika za dokaz, da »se naše gledališče ni slepo in brezpo- gojno udalo ukusu časa, ki ga karakterizira povsodi velika privlačnost dunajske operete, dokaz, da si je svestno svoje kulturne misije«. Dragutinovič je pač hotel oboje, za vsakogar nekaj, nemara je bil njegov račun celo tak, da bo z opereto privabil v gledališče ljudi, ki mu bodo ostali zvesti tudi ob Shakespearu ali Ibsenu. Vendar, statistika nam zelo na kratko, pa prav zgovorno pove, kako

SLOVENSKO GLEDIŠČE v TRSTU

LETO XI. NARODNI DOM. Predstava 25

Izven abonementa.

V nedeljo, dne 22. decembra 1912 ob 8 zvečer

NIKOLA ŠUBIČ ZRINJSKI

Opera v treh dejanjih (8 slikah.)

Sposnil po Komarjevi drami Huga Laubli. Uglasbil Ivan pl. Zajc.
Režiser L. Dragutinović.
Kapelnik Mirko Polič.

NIKOLA ŠUBIČ ZRINJSKI . . . . . Ivan Kvatnik
pov. Jaka v gosti . . . . . Pranciž
EVA, njegova žena . . . . . Topolava
JELKA, sestra Pili . . . . . Talerjara
GABRIEL ŠKAFIČ . . . . . Škofija
LOVRO JURANIČ . . . . . Kozjak v Sigetu
VIK PAPIRTOVIČ . . . . . Pregar
NURHANA VILAKI . . . . . Hanojci
MEHMED SOKOLOVIČ, vohar vohar . . . . . Habič
MUSTAFA, bosanski povelj . . . . . Zlatiški
ALI POHLEK, avstrijski povelj . . . . . Leterovci
IRLJAH, begler beg . . . . . Urogi
LEVI, vohar bosanske armade . . . . . Hanojci

Drustveni zboristi in vokalni turisti: vokalni zbor v. l. od leta 1906.
Prva šola v Holograhu, nastop v častu Nigeta na prvih igrah v turškem
slovu.

Sedeži so v predprdaži v „Mar. domu“ vsaki dan od 9—12 dop. in od
2. 8 pop. na dan predstave od 9—1 dopoldne in od 3 pop. naprej.

CENI:

Lože prva strelj. . . . . K 12—
druga . . . . . 10—
Vstopnice v lože . . . . . od V—VIII . . . . . 3—
Stojala v predprdaži . . . . . od IX—XV 2,50
Izkušne vstopnice (spredaj)
od galerije . . . . . 93 . . . . . 1—
Vojaki in otroci . . . . . 1— Stojala na galeriji . . . . . 1—

Izvolite obrniti

Slovensko gledališče v Trstu.

LETO XI. NARODNI DOM. Predstava 23.

Izven abonementa.

V nedeljo, dne 21. decembra 1913 ob 8 1/2 zvečer
gostovanje g. Stanislava Orželskega

PRODANA NEVESTA

Komedia opera v 3 dejanjih. Naprtili Karol Šubinc, uglasbil L. Dragutinović.
Režiser Leon Dragutinović. Kapelnik: Mirko Polič.

KRISTINA, kmet . . . . . Primalki
LJUDMILA, njegova žena . . . . . Kovalcova
MARINER, oče hči . . . . . Poltrova
MIRA, kmet . . . . . (134)
AGATA, njegova žena . . . . . Lepinova
VASEK, njih sin . . . . . (Stajpič)
JANKO, sin hvoj sin iz drugega zakona . . . . . Orželski
KECAL, vohar meštara . . . . . (Stupelj)
Vojak komedijantov . . . . . Dragutinović
JSMERALDA, komedijantka . . . . . Petrovičeva
Indijane . . . . . Boloslavski

Vačani, komedijanti in otroci. Dejanje so vrli v neki vrsti na dan cerkve
sopu praznovanja.

CENI:

Lože prva strelj. . . . . K 12—
druga . . . . . 10—
Vstopnice v lože . . . . . od V—VIII . . . . . 3—
Stojala v predprdaži . . . . . od IX—XV 2,50
Izkušne vstopnice (spredaj)
od galerije . . . . . 93 . . . . . 1—
Vojaki in otroci . . . . . 1— Stojala na galeriji . . . . . 1—

Sedeži v predprdaži v „Mar. domu“ vsaki dan od 9—12 dop in od 3-6
pop. na dan predstave od 9-1 pop. in od 3 pop. naprej.

je ravnala publika: »Beneški trgovec« je imel dve ponovitvi, »Valčkov čar« devet; premierski inkaso pri Shakespearovi igri je bil 244 kron, pri Strausovi operi 1160 kron, tako je zapisano v ohranjeni blagajniški knjigi.

Toda, Shakespear je bil vendarle na sporedu in ob njem so igrali še marsikaj, kar je bilo dobro in za Trst novo, ne samo operete. Zato je prav gotovo krivična ocena, zapisana o tem obdobju kasneje, ko je vodil Slovensko gledališče Milan Skrbinšek, žaljive besede o Dragutinoviću in njegovi »maškeradni kampaniji«, o času, ko je slovensko gledališče v Trstu postalo kabaret in je bilo »naša prava sramota« (E 10. aprila 1919).

Poskrbel pa je novi režiser in umetniški vodja tudi za mnoge samostojne prvine v tržaškem repertoarju, čeprav je kajpada razumljivo in opravičljivo, da je obnovil s tržaškimi igralci hkrati marsikaj iz svojih ljubljanskih let. Pripravil je dve predstavi, ki sta jima bili za osnovo Jurčičevi besedili, vendar se je — prav gotovo hote — ognil Govekarjevih dramtizacij. Nobene od teh dveh, ne »Hčere mestnega sodnika« (Plemič-Kleinmayer), ne »Domna« (Česnik) Ljubljana ni poznala; obe sta bili sprejeti s kritičnimi pripombami, hkrati pa so bile ob tej priložnosti znova zapisane take pripombe tudi na rovaš Govekarjevih »narodnih iger«. Zanimivejše za tržaško občinstvo pa je bilo gotovo srečanje z novim delom domačega, spet tržaškega avtorja. Petintridesetletna škedenjska učiteljica Marica Gregorič je pripravila za uprizoritev »prvo dramsko delo domačega slovstva, ki nam ga je podarila ženska avtorica«. Bil je to po Jurčiču nov poskus upodobitve nesrečne usode Veronike Deseniške v ro-

mantično zasnovani drami s prvotnim imenom »Zagorski biser«. Pisali so o njej, da je vsa ovita v nekak mističen idealizem, pa tudi o tem, da je dosegla velik vnanji uspeh in — ker je bila to poslednja predstava prve Dragutinovićeve sezone — da gledališče »ni moglo bolj dostojno zaključiti minole jako vspele sezone.« (E 2. maja 1911.)

V repertoarnih načrtih tistega časa je bilo še nekaj slovenskih novitet, ki bi bile pomembna obogatitev tržaškega sporeda, pa iz raznih razlogov do uprizoritev ni prišlo. Za 26. december 1910 najavljena krstna predstava Kraigherjeve »Školjke« je bila najprej odložena in pozneje potihem odstavljena — zaradi nasprotovanja meščanskih krogov tržaškega mesta. Tako se je odložil odrski krst te zanimive in za tisti čas gotovo nove igre za celo desetletje, saj je bila krstna predstava šele 1920. leta v Mariboru, ljubljanska premiera pa šele 1921. leta. Tudi Kristanov »Samosvoj« je bil v načrtu, pa neizveden zaradi avtorjeve volje, naj bi bila krstna predstava v Ljubljani. Najavljen je bil tudi »Punt na Beneškem« Ivana Klodiča-Sabladoskega, vabljev že zaradi snovi, vendar uprizoritve ni bilo.

Poleg slovenskih so pomembni slovanski samostojni elementi Dragutinovićevega sporeda. Celo Tolstojev »Živi mrtvec« je bil uprizorjen v Trstu (21. novembra 1911) prej kakor v Ljubljani, na sporedu pa je bilo zlasti več del jugoslovanskih dramatikov, ki jih Ljubljana ni spoznala ali pa se je srečala z njimi šele kasneje. Že tretja Dragutinovićevega premiera je bila drama »Zimsko sonce«, na katero so mislili v Trstu, verjetno prav zaradi vabljive istrske motivike, že pred mnogimi leti. Ne samo tega dela, tudi njegovega avtorja, Viktorja Cara Emina, ni poznala Ljubljana vse do leta 1947, ko so igrali njegovo dramo »Na straži«. Igra je dosegla svoj namen, vzbudila je pri slovanskem občinstvu sočutje do razmer in ljudi in z uspehom so jo igrali — tako kakor tudi »Živega mrtveca« — pri popolnoma zasedenem avditoriju. Senzacija svoje vrste je bila prav gotovo — edina — slovenska uprizoritev drame črnogorskega kralja Nikolaja I »Balkanska carica«, uprizorjena v originalu ob balkanskih dogodkih, 10. novembra 1912. Uprizoritev so sprejeli sicer kot epopejo, polno domoljubnih besed, ki z resnično dramatiko nima veliko skupnega, vendar z vso simpatijo. Pogosta so bila tudi srečanja s hrvatskim dramatikom S. Tucićem. Po dveh premierah, prevzetih iz ljubljanskega sporeda, je njegova »Golgota« začela poslednjo predvojno sezono v Trstu, ki je s tem za celih sedem let prehitel Ljubljano. Tudi Nušičev »Svet« je bil obljubljen, a neizveden.

Najpomembnejša pa so tržaška srečanja z Ivom Vojnovićem. Že Avgusta Danilova je pripravila, kakor smo videli, prvo slovensko uprizoritev »Ekvinokcija«. Dragutinović je imel v načrtu »Lazarjevo vstajenje«, ki ne prej ne kasneje ni prišlo na ljubljanski spored, odločil pa se je za drugo slovensko krstno predstavo znamenitega hrvatskega dramatika, za njegovo »Smrt majke Jugovićev«. Toliko svečanega razpoloženja po pričevanju poročevalcev že dolgo ni bilo v tržaškem gledališču in težko bi bilo najti kaj primernejšega in lepšega za začetek sezone v slovenskem gledališču, ki je namenjeno vsem tržaškim Slovanom, tako je zapisala Edinost dan po predstavi. Nekaj po tej premieri, ki je bila 1. oktobra 1911, se je odločil za uprizoritev tudi Oton Župančič, takrat dramaturg ljubljanskega gledališča. Vaje so že stekle, vendar je posegla vmes cenzura in Trst je ostal edino slovensko mesto, kjer je bila uprizorjena ta drama pred prvo vojno. Ljubljansko uprizoritev je pripravil šele 1919. leta Hinko Nučič, v Zagrebu pa je bila še oktobra 1918 prepovedana! Ta dogodek

Obračun Dragutinovićeve ere je — ne glede na vse slabotnejše prvine v njegovem sporedu — z našega zornega kota vseskozi pozitiven: ne prej ne kasneje ni bilo izpričano v tržaškem gledališču toliko volje do iskanja samostojnih poti pri izbiranju dramskih del, tako domačih kakor slovanskih in onih, ki naj bi pomagala k boljšemu sožitju z zahodnim sosedom.

7

Ko se je Leon Dragutinović na pomlad 1914. leta poslovil od Trsta, so bili namenjeni slovenskemu gledališču v tem mestu le še prav kratki tedni. Njegovo delo je obudil šele po štirih letih, malo preden je vojna potihnila, še v vojaški obleki — režiser Milan Skrbinšek. Umetniškemu večeru v marcu 1918. leta so sledile v »predsezoni« nekatero obnovitve svoj čas preigranih iger, za novo gledališko leto pa se je podjetni in domiselni režiser temeljito pripravil in v razgovoru za Edinost tudi takole razložil svoj širokopotezni načrt, ki pa se mu ni zdel prav vsklajen z razmerami: »Hotel bi imeti na programu same umotvore, ki dvigajo duha. Ali — denarja ni. Navezani smo na plačujoče občinstvo in zato ne more biti repertoar najboljši. Moj ideal je — ciklus izvirnih slovanskih dramatičnih del; tem bi sledili velikani, kakor so: Tolstoj, Ibsen, Strindberg, nekateri biseri slovanske literature, Shakespeare in Molière in končno Ajshilos... A to bo pač ostalo neizpolnjeno hrepenenje.«

Vendar, novemu ravnatelju Milanu Skrbinšku v dobro je treba zapisati, da je kljub še nenormaliziranim razmeram neposredno po vojni, kljub finančnim zadregam, raznorodnemu ansamblu in podobnim težavam izpolnil marsikatero željo iz tega svojega programa. Izpeljal je ciklus izvirnih del s Cankarjem, Finžgarjem, Funtkom, Kristanom. Tudi velikani in biseri slovanske literature so prišli na vrsto: Strindbergov »Oče«, Ibsenova »Nora« in na novo »Strahovi«, namesto Tolstoja pa Turgenjev s »Tujim kruhom«. Res vse to ni bilo več novo za obiskovalce slovenskega gledališča v Trstu in res je tudi, da klasične drame med vsemi tridesetimi premierami Skrbinškove sezone ni bilo, na sporedu pa je bilo vendarle marsikatero vredno delo.

Pa tudi nekaj novosti je bilo vmes, nekaj pričevanj o iskanju samostojne izbire, ki bi ne bila docela vezana na Ljubljano. Že prva predstava jeseni 1918. leta, 6. oktobra, je pokazala tri enodejanke in med temi sta bili dve taki, ki sta v Trstu prvič spregovorili po naše: to ne velja le za krstno predstavo »Matere«, temveč tudi za Neurodejevo »Nihilistko«. Še nekaj je bilo pozitivno pri tem: četudi je šlo za obuditev slovenskega igranja v obmejnem mestu, katerega usoda še ni bila odločena, so bile vse uprizoritve tega prvega večera kritično ocenjene, kar pomeni, da so pojmovali obnovljeno gledališče kot kulturno in ne zgolj narodnoobrambno ustanovo. Še nekatera dela govore o želji po samostojni izbiri: Petrovičev »Mrak« (Trst 1918, Maribor 1921, Ljubljana 1927), Schönherrova igra »Žena vrag« (Trst 1919, Maribor 1920, Ljubljana 1922) in Wildgansovo »Uboštvo«, nikoli uprizorjeno v slovenski prestolnici.

Pomembnejše kakor vse to pa so bili Cankarjevi večeri, ob katerih se je seznanila tržaška publika kar s petimi njegovimi dramskimi deli in poslednji večer celo s še nikjer uprizorjenimi »Hlapci«. Samo prvo od teh dram, »Kralja na Betajnovi«, je Trst že poznal in to izza Verovškovih časov. Skrbinšek je pripravil svojo premiero v počastitev pisateljevega spomina natančno mesec

Poslednje gledališko leto pred požigom Narodnega doma ni bilo nič manj plodno, saj je bilo spet na sporedu kar trideset različnih dramskih del. Milana Skrbinška ni bilo več v Trstu, primerjava njegovih načrtov in želja s seznamom uprizorjenih del pa kaže, da sta nova režiserja Emil Kralj in Marij Sila uresničila marsikatero njegovo zamisel. Poleg enodnevnice sta uprizarjala tako tehtne in takrat še moderne dramske avtorje kakor so bili Strindberg in Ibsen, Sudermann in Vojnovič, Tolstoj in Gogolj. Uprizorila sta celo Molièrovo komedijo, ki jo je štel Skrbinšek v svoj idealni program in ta je bila hkrati — prvi slovenski »Skopuh« (Trst 1920, Maribor 1922, Ljubljana 1926). Molièrova komedija pa ni bila edini primer vsaj do neke mere samostojnega usmerjanja repertoarnih načrtov. Prej kakor v Ljubljani so dajali »Anfiso« L. Andrejeva, prej kakor v Mariboru (v Ljubljani nikoli) Schönherrovo »Otroško tragedijo« in samo v Trstu Bernsteinov »Greh«, četudi je avtorja poznala Ljubljana že od leta 1907 po drugih njegovih delih.

To gledališko leto pa je nadaljevalo tudi vzpodbudno izročilo, ki sta mu botrovala že Verovšek in Danilova v prvih letih poklicnega igranja: odprlo je pot na domači oder domačemu, tržaškemu avtorju, to pot Josipu Ribičiču. Bilo je to 8. novembra 1919, ko so uprizorili na isti večer družinsko dramo »Hudournik« in farso »Grom in pekel«. Prvo so označili dan po premieri kot »objektiven prizor iz vsakdanjega življenja brez subjektivne primesi«, v tem pa so videli tudi vzrok, da »nas puščajo vse osebe in dejanje, kolikor ga je, hladne«. Drugo so primerjali s Cankarjevim »Pohujšanjem« in jo imeli za posrečeno satiro na naše domače razmere.

In naključje je hotelo, da je bila slovenska krstna predstava tudi poslednji gledališki večer v ponosnem domu slovenske kulture v središču Trsta, Novačanova »Velega«, uprizorjena 29. aprila 1920, poldrug mesec prej kakor v Ljubljani. Pisali so, da je slovensko gledališče s tem »nad vse pričakovanje častno zaključilo svojo sezono«.

Zaključilo pa je tudi svoje delo za celo četrtno stoletja. Trinajstega julija 1920 so požgali Narodni dom in uničili tradicijo slovenskega igranja v Trstu.

Od prvih slovenskih predstav, ki so bile v Trstu neposredno po marčni revoluciji 1848. leta pa do konca devetnajstega stoletja je bila slovenska gledališka dejavnost v tem mestu v veliki meri odvisna od Ljubljane, kar zahteva izbiro repertoarja. Ko pa je bilo leta 1902 ustanovljeno Dramatično društvo, leta 1904 dograjen Narodni dom in leta 1907 odprto profesionalno gledališče s stalnim ansamblom in umetniškim vodstvom, se je vedno bolj uveljavljala težnja po samostojnejši izbiri domačih in tujih gledaliških del. Ta težnja je dala nekaj pomembnih rezultatov. Drugo in poleg Ljubljane v tistem času edino poklicno gledališče v Sloveniji je posebej stremelo za tem, da bi se mogli uveljaviti na njegovem odru domači, v samem Trstu ustvarjajoči avtorji in posledica take vzpodbude je bila vrsta krstnih predstav (Štoka, Mandić, Gregoričeva, Ribičič). Zelo na široko je odpiralo vodstvo slovenskega gledališča, ki je želelo biti namenjeno vsem tržaškim Slovanom, svoja vrata dramam drugih jugoslovanskih avtorjev. Pri tem so jih posebej vabila gledališka dela, ki drugod na Slovenskem še niso bila igrana, posebej še, če je bila njihova snov vabljava za tržaško publiko. Tako najdemo med mnogimi, v Trstu prvič v slovenščini

igranimi deli na primer »Zimsko sonce« Viktorja Cara Emina in pa kar dve drami Iva Vojnoviča, »Ekvinokcij« in še »Smrt majke Jugovičev«, ki jo je isto leto (1911-12) ljubljanska cenzura zabranila. Pa tudi drugim slovenskim avtorjem so bila vrata vselej odprta. Tako so v Trstu uprizorili prvega Čehova v slovenskem prevodu (»Medved«), prej kakor v Ljubljani npr. Tolstojevega »Živega mrtveca« in samo v Trstu socialno dramo češkega pisatelja F. A. Šuberta »Drama štirih revnih sten«. Tudi v neslovanskem delu sporeda najdemo več del, ki so bila prej uprizorjena v Trstu kakor v Ljubljani (ali pa sploh samo v Trstu). Posebna skrb je bila pri tem namenjena — z željo po boljšem sožitju v mestu dveh narodnosti — italijanskim avtorjem, zanimivost svoje vrste pa je, da je bil celo npr. Molièrov »Skopuh« prej igran v Trstu kakor v slovenski prestolnici. Poseben pomen daje delu tega gledališča v zadnjih letih, preden so mu požgali dom, da je uprizorilo v letu po Cankarjevi smrti kar pet njegovih dramskih del, med katerimi je bila uprizoritev »Hlapcev« — krstna predstava, pripravljena pol leta prej kakor v Ljubljani.

L'indépendance et la dépendance du répertoire du théâtre slovène de Trieste

Depuis les premières représentations slovènes qui eurent lieu à Trieste immédiatement après la révolution de mars en 1848, jusqu'à la fin du 19ème siècle, l'activité théâtrale slovène à Trieste dépendait en grande partie de Ljubljana, surtout en ce qui concerne le choix du répertoire. Le choix des pièces nationales et étrangères devient plus indépendant après la fondation de l'Association dramatique en 1902, la construction de la Maison Nationale en 1904 et enfin avec l'ouverture du théâtre professionnel sous une direction artistique et avec des artistes permanents. Cette tendance a donné quelques résultats importants. Ce théâtre fut, après Ljubljana, le seul théâtre professionnel slovène à cette époque et s'efforçait particulièrement d'affirmer sur sa scène des auteurs vivant à Trieste; la conséquence fut un grand nombre de premières (Stoka, Mandić, Gregorič, Ribičič). La direction du théâtre slovène qui se voulait destiné à tous les Slovènes de la région de Trieste ouvrait largement ses portes aux autres auteurs yougoslaves. Les pièces qui n'avaient pas encore été représentées ailleurs en Slovénie l'attirait tout particulièrement, surtout si le sujet se révélait être intéressant pour le public de Trieste. C'est ainsi que nous trouvons parmi les pièces en langue slovène, jouées pour la première fois à Trieste, »Le soleil d'hiver« de Victor Car Emin, et deux pièces de Ivo Vojnović »L'Équinoxe« et »La mort de la mère des Jugovičič«, que la censure avait cette année même (1911—12) prohibé à Ljubljana. D'autres pièces slaves y furent données. L'ours fut la première pièce de Čehov jouée en slovène. Elle vit sa première à Trieste avant qu'à Ljubljana. Il en fut de même pour Le mort vivant de Tolstoï, tandis que la pièce sociale de l'écrivain tchèque Šubert Le drame des quatre pauvres parois ne fut jouée qu'à Trieste. De même, parmi les oeuvres d'origine non-slave, il y en eut qui furent représentées à Trieste avant qu'à Ljubljana, ou uniquement à Trieste. Une attention toute spéciale fut accordée aux auteurs italiens, tenant compte des deux nationalités de la ville et désirant approfondir leurs rapports. Enfin, un autre fait curieux: L'Avare de Molière fut représenté à Trieste avant qu'à Ljubljana. Ce qui augmente l'importance de ce théâtre dans ses dernières années, avant que la maison ne fût incendiée, est le fait qu'il a donné dans l'année suivant la mort de Cankar cinq de ses pièces dont »Les Valets«, joués à Trieste avant qu'à Ljubljana.